

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1963/89

Karar No.:1964/36

Karar tarihi:5/5/1964

Resmi Gazete tarih/sayı:22.8.1964/11787

Davacı : Adalet Partisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu.

Dâvanın konusu : Hukuk işlerinden doğan ihtilâfların halli için Uyuşmazlık Mahkemesi Kurulması hakkındaki 4788 sayılı kanunun Anayasa'nın 142 nci maddesine aykırılığı sebebiyle iptali istenilmiştir.

İnceleme : Anayasa Mahkemesince, içtüzüğünün 15 inci maddesi gereğince 15/4/1963 gününde yapılan toplantıda eksikliklerin süresinde Tamamlandığı anlaşıldığından işin esasının incelenmesine karar verilmiştir. 5/5/1964 gününde esasın incelenmesi için yapılan toplantıda davacı parti grubunun dâva dilekçesi, hazırlanan rapor ve iptali istenen kanunla gerekçeleri ve Anayasa'nın ilgili hükümleri ve gerekçeleri okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Gerekçe : 1- Görüşme sırasında; üyelerden ismail Hakkı Ülkmen ve Ekrem Tüzemen, Anayasa'nın 142 nci maddesinde Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluş ve işleyişinin kanunla düzenleneceği ve geçici 7 nci maddesinde de Anayasa ile konulması kabul edilen diğer kanunların Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısından başlayarak en geç 2 yıl içinde çıkarılacağı açıklanmış olmasına göre bu iki yıl geçtiği halde Uyuşmazlık Mahkemesi kurulması hakkında yeni bir kanun çıkarılmamış olduğundan 4788 sayılı kanunun uygulama kabiliyeti kalmadığını ileri sürmüşlerse de bu görüşü çoğunluk aşağıdaki sebeplerle benimsememiştir. ;

Anayasa'nın 142 nci maddesinin 2 nci fıkrasında Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluş ve işleyişinin kanunla düzenleneceği açıklanmış ve geçici 7 nci maddesinde belirtilen süre içinde de yeni kanun düzenlenmemiş ise de, 4788 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesi kurulması hakkındaki kanunun, yürürlükten kaldırılmamış ve Anayasa Mahkemesince iptal edilmemiş bulunması ve süreli bir kanun da olmaması ve özellikle Anayasa'nın geçici 8 inci maddesinin "bu Anayasa'ya göre kurulacak organ, kurum ve kurullar, kuruluş kanunları yürürlüğe konularak görevlerine başlayıncaya kadar, bu konulardaki hükümlerin uygulanmasına devam olunur." şeklindeki hükmü karşısında yürürlükte bulunduğu çoğunlukla kararlaştırılmıştır.

2- İptal dâvasının, 4788 sayılı kanunun tümünü mü, yoksa bazı maddelerini mi hedef tuttuğu konusu görüşülmüş, Üyelerden ismail Hakkı Ülkmen, Şemsettin Akçoğlu, İhsan Keçecioğlu, Salim Başol, Celâlettin Kuralmen, Fazıl Uluocak ve Muhittin Gürün; dâva dilekçesinde 4788 sayılı kanunun herhangi bir madde veya hükmü açıklanmaksızın Anayasa'nın 142 nci maddesine aykırı görüldüğünden iptali istenmiş olmasına göre iptal isteminin kanunun tümünü kapsadığını ve bu itibarla bütün hükümlerinin incelenmesi gerektiğini ileri sürmüşlerse de çoğunluk bu görüşü aşağıdaki sebeplerle benimsememiştir.

Gerçekten, dâva dilekçesinin "iptali istenen kanun" başlığı karşısında sadece "4788 sayılı kanun" diye yazılmış ise de; "iptal sebebi" bölümünde, "hukuk işlerinden doğan ihtilâfların halli için bir uyuşmazlık mahkemesi kurulması hakkındaki 4788 sayılı kanunun Anayasa'nın 142 nci maddesine aykırı görülmesi" denilmekte ve netice" bölümünde de yukarıda açıklanan sebeplerle sözü edilen kanun hükmünün iptaline karar verilmesini arz ve dâva ederiz." deyimini ile yetinilmektedir.

Anayasa'nın 142 nci maddesinde; Uyuşmazlık Mahkemesinin adlî, idari ve askerî yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlemeye yetkili olduğu ve bu mahkeme başkanlığını, Anayasa Mahkemesince kendi asıl veya yedek üyeleri arasından görevlendirilen bir üyenin yapacağı yazılıdır. Şu halde Uyuşmazlık Mahkemesi Anayasa'nın 142 nci maddesinde yer alan ve bu mahkemenin töreyi ile bu mahkemeye kimin başkanlık yapacağını gösteren hükümlerle bir Anayasa müessesesi haline gelmiştir. Bu durumda dâvanın Anayasa'nın 142 nci maddesinin kapsamına giren ve ancak Uyuşmazlık Mahkemesinin görevi ile bu mahkemeye başkan seçilmesi konularına ilişkin bulunan hükümlere inhisar ettirildiğinin kabulü gerekir. Gerçekten dâva dilekçesinin sonuç kısmında kanunun tümünden söz edilmeyip "yukarıda açıklanan sebeplerle sözü edilen kanun hükmünün iptaline karar verilmesini arz ve dâva ederiz." denilmesi de bu düşünceyi desteklemektedir.

Bu bakımdan dâvanın, 4788 sayılı kanunun Anayasa'nın 142 nci maddesinin kapsamına giren Uyuşmazlık Mahkemesinin görevi ile bu Mahkemeye Başkan seçilmesi konularına ilişkin hükümlerine münhasır bulunduğuna çoğunlukla karar verilmiştir.

Dâvanın, 4788 sayılı kanunun Uyuşmazlık Mahkemesinin görevi ile Başkanlık seçimine ilişkin hükümlerine yöneltildiğinin böylece kabulünden sonra, 4788 sayılı kanunun 1 inci maddesi ile 2 nci maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesinin, 4 üncü maddesinin birinci cümlesinin, 5 inci maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinin, 19 ve 20 nci maddelerinin dâvanın konusu içinde bulunduğu oybirliği ile, 4 üncü maddesinin ikinci cümlesinin dâvanın konusu içinde bulunduğu Üyelerden Şemsettin Akçoğlu, Hakkı Ketenoğlu ve Fazıl Uluocak'ın muhalefetiyle ve oyçokluğu ile karar verilmişti.

3- 4788 sayılı kanunun 1 inci maddesinde "genel mahkemeler, idare ve askerlik yargı yerleri arasında hukuk işlerinden doğan vazife ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümeğe yetkili olmak üzere bir Uyuşmazlık Mahkemesi kurulmuştur." denilmektedir.

Anayasa'nın 142 nci maddesinin birinci fıkrası ise, "Uyuşmazlık Mahkemesi, adlî idarî ve askerî yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlemeye yetkilidir." şeklindedir.

Görülüyor ki 4788 sayılı kanunun 1 inci maddesi, Uyuşmazlık Mahkemesini, yargı yerleri arasında yalnız hukuk işlerinden doğan uyuşmazlığı çözümlemekle görevlendirdiği halde, Anayasa'nın 142 nci maddesi, bir ayırım yapmaksızın hem hukuk ve hem de ceza işlerinden doğacak uyuşmazlıkları çözümlemekle görevlendirmiş bulunmaktadır. Böylece 4788 sayılı kanunun 1 inci maddesinin, ceza işlerinden doğan uyuşmazlıkları kapsamaması bakımından Anayasa'nın 142 nci maddesi hükmü karşısında bir eksiklik gösterdiği ve şu haliyle Uyuşmazlık Mahkemesinin ceza işlerinden doğan uyuşmazlıklara bakamayacak bir durumda bulunduğu meydandadır. Bu sebeple de kanundaki bu boşluğun Anayasa'ya aykırı olup olmadığı konusunun çözümlenmesi gerekir.

Bir kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğunun iddia edilebilmesi için söz konusu hükmün metin olarak, Anayasa'nın koyduğu esaslara aykırı bir kural koymuş olması gerekir. Hal böyle olunca Anayasa Mahkemesinden Anayasa'ya aykırı olan bir kanun hükmünün uygulama alanından kaldırılmasını sağlamak amacı ile iptal kararı istenebilir. Yoksa bir hükmün uygulama alanının genişletilmesi amacı ile veya değiştirilmesini sağlamak için iptal isteminde bulunulmasına ve hüküm yokluğunun iptal konusu olmasına Anayasa hükümleri elverişli değildir. Kaldı ki 4788 sayılı kanunun iptali istenen 1 inci maddesine göre mahkeme Anayasa'nın hedef tuttuğu hukuk işlerinden doğan uyuşmazlıkları çözümlemek suretiyle Anayasa ile kendisine verilen görevin bir kısmını yapmaktadır. Bu hükmü iptal etmek, mahkemeyi hukuk işlerine ilişkin görevini de yapmamak ve çalışmasını tamamiyle durdurmak durumuna düşürmüş olur ki bu sonuç Anayasa'nın

ne özü ve ne de sözü ile bağdaştırılmaz. Maddede eksik olan ceza işlerine ilişkin hükmün düzenlenmesi suretiyle tamamlanmasının yasama organının yetkisi içinde bulunduğu açıktır. Esasen Anayasa'nın geçici 8 inci maddesinde yer alan "Bu Anayasa'ya göre kurulacak organ, kurum ve kurullar, kuruluş kanunları yürürlüğe konularak görevlerine başlayınca kadar bu konulardaki hükümlerinin uygulanmasına devam olunur", şeklindeki hüküm, bu amacı sağlamak için konulmuştur.

4- 4788 sayılı kanunun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde "Yargıtay ve Danıştay Birinci Başkanları birer yıl sıra ile mahkemeye Başkanlık eder". 4 üncü maddesinin birinci cümlesinde "Başkanın bulunmadığı toplantılarda Başkanlık görevini sıra kendisine gelecek olan diğer Başkan görür", ve 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında "yukarıda yazılı sebeplerle Başkanın ayrılması halinde yerine yenisi gelinceye kadar Başkanlık görevini sıra kendisine gelecek olan diğer Başkan görür", denilmektedir. Anayasa'nın 142 nci maddesinde, Uyuşmazlık mahkemesinin Başkanlığını, Anayasa Mahkemesince kendi asıl veya yedek üyeler arasından görevlendirilen bir üyenin yapacağı yazılıdır.

22/4/1962 günlü ve 44 sayılı kanunun 20 nci maddesinin 8 numaralı bendi de Anayasa'nın 142 nci maddesi gereğince kendi asıl ve yedek üyeleri arasından Uyuşmazlık Mahkemesine Başkanlık edecek üyenin Anayasa Mahkemesince seçileceğini açıklamış ve böyle Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına kimin seçileceğini Anayasa hükümlerine uygun olarak ayrıca düzenlemiş bulunmaktadır.

Aynı konulara ilişkin olup kanularda yer alan hükümlerin, biri birine uymaması halinde sonradan konulan hükümlerin eskilerini yürürlükten kaldıracağı bir hukuk kuralıdır.

Bu bakımdan 4788 sayılı kanunun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde "Yargıtay ve Danıştay Birinci Başkanları birer yıl sıra ile Mahkemeye Başkanlık eder", 4 üncü maddenin birinci cümlesinde "Başkanın bulunmadığı toplantılarda Başkanlık görevini sıra kendisine gelecek olan diğer Başkan görür", ve 5 inci maddesinin 2 nci fıkrasında "yukarıda yazılı sebeplerle Başkanın ayrılması halinde yerine yenisi gelinceye kadar Başkanlık görevini sıra kendisine gelecek olan diğer Başkan görür", şeklindeki hükümler sonradan yürürlüğe giren ve yukarıda bahsi geçen 44 sayılı kanunun 20 nci maddesinin 8 inci numaralı bendi ile dâvanın açılmasından önce yürürlükten kalkmış olduğundan işbu hükümlere ilişkin dâvanın konusu bulunmamaktadır.

5- 4788 sayılı kanunun 4 üncü maddesinin ikinci cümlesinde "onun da özrü olursa Mahkemeye üyelerin en yüksek derecelisi ve aynı derecede birden fazla üye varsa kıdemlisi ve kıdemde eşitlik halinde yaşlısı Başkanlık eder" hükmü yer almaktadır. Bu hüküm, Başkanların mazereti halinde üyelerin de mahkemeye Başkanlık edebilmesine yol açmaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi Anayasa'nın 142 inci maddesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığını, Anayasa Mahkemesince kendi asıl ve yedek üyeleri arasından görevlendirilen bir üyenin yapmasını öngörmüştür. Bu açık hüküm karşısında Anayasa Mahkemesinin seçeceği Başkan, katılmadan Uyuşmazlık Mahkemesinin görevini yapması söz konusu olamaz.

Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay gibi yüksek mahkemelerden seçilecek üyelerin katılması ile kurulan Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığı görevinin Anayasa Mahkemesi üyelerinden birisi tarafından yapılması, mahkeme karar ve içtihatlarının sık sık değişmemesini sağlamak amacından doğmaktadır. Gerçekten mahkeme kararlarında bu durumun sağlanması adaletin gereği ve teminatıdır. Bir mahkemeden aynı konular hakkında birbirine uymayan kararların çıkmasının kişilerin adalete karşı olan güvenini sarsacağı şüphesizdir. Nitekim, Anayasa'nın 142 nci maddesinin Temsilciler Meclisinde görüşülmesi sırasında, üyelerden bazıları tarafından

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanının Anayasa Mahkemesinden seçilmesine lüzum olmadığı, Başkanlığı Anayasa Mahkemesinden bir üyeye vermektense, yüksek mahkemelerden gelecek üyelerin kendi aralarında toplanarak başkanlarını seçmelerinin daha uygun olacağını ileri sürülmesi ve üyelere birinin de "Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığının Anayasa Mahkemesi Üyelerinden birine yaptırılmasına neden lüzum hâsıl oldu" şeklindeki sorusu üzerine Komisyon sözcüsü, tatbikatta Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanının birer sene ara ile değişmesinin muhtelif içtihat değişikliklerine yol açtığını ve bunun literatürümüze de geçtiğini söylemiş ve bu arada Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlık görevinin Anayasa Mahkemesince kendi asıl ve yedek üyeleri arasından seçilecek birisi tarafından yapılması hakkındaki hükmün kaldırılmasına dair ayrı ayrı verilen öneriler ve yapılan teklifler reddedilmiştir.

Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonununun 142 nci maddeye ilişkin gerekçesinde de "esasen bu günkü adli sistemimizde mevcut olan Uyuşmazlık Mahkemesi, bu madde ile Anayasa'da yer almakta ve bu mahkemenin başkanlığının Anayasa Mahkemesi Üyeleri arasından seçilmesi uygun görülmektedir", denilmektedir.

Şu hal Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığının Anayasa Mahkemesince seçilecek bir üye tarafından yapılması gerektiğini açıkça göstermektedir.

Bu sebepler karşısında 4788 sayılı kanunun, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanının özü olduğu takdirde Mahkemeye üyelerin en yüksek dereceli veya kıdemlisinin veya yaşlısının başkanlık edeceği yolundaki hükümlerinin Anayasa'ya açıkça aykırı bulunduğu iptali gerekmektedir.

6- 4788 sayılı kanunun "hüküm uyuşmazlığı" başlığı altındaki 19 uncu maddesi, 1 inci maddede yazılı yargı yerlerinden ve 3533 sayılı kanunun görevli kıldığı hakemlerden çıkan ve birbirlerine uymayan, kesinleşmiş bulunan veya aslında kesin olan hüküm uyuşmazlığının giderilmesinin Uyuşmazlık Mahkemesinden istenilebileceğine ilişkin hükümleri kapsamaktadır. Bu maddenin iptal konusu olarak ele alınması, 1 inci maddeye atıf yapmış olmasındandır. Kanunun 1 inci maddesinde ise yukarıda 3 sayılı bentde açıklandığı üzere Uyuşmazlık Mahkemesi ancak hukuk işlerinden doğan görev ve hüküm uyuşmazlıklarını çözmeye yetkili bulunduğu, ceza işlerinden doğan hüküm uyuşmazlıklarını kapsamına almayan ve bu suretle eksik bulunan bu maddenin Anayasa'nın 142 nci maddesine aykırı olup olmadığı söz konusudur. 4788 sayılı kanunun Anayasa'nın geçici 8 inci maddesi uyarınca yürürlükte olduğunun çoğunlukla kabul edilmiş olması, iptal dâvasına konu teşkil eden hükümlerinin Anayasa'ya uygun olup olmadığına incelenmesine engel olamayacağı ve esasen Anayasa Mahkemesince, yukarıda da belirtildiği üzere yürürlükte olan bir kanunun Anayasa'ya uygun olup olmadığına incelenebileceği açıktır.

İptal konusu olan 19 uncu maddenin, ceza işlerinden doğan hüküm uyuşmazlığını kapsamaması bakımından eksik bulunduğu ve bu eksikliğin ise yukarıda 3 sayılı bentde açıklanan gerekçe karşısında Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

7- 4788 sayılı kanunun 20 nci maddesinde, "hüküm uyuşmazlıkları hakkındaki incelemelerde Danıştay muhakeme usulü uygulanır ve taraflar isterlerse dinlenir. Bu gibi işlerde Uyuşmazlık Mahkemesi, anlaşmazlığın esası hakkında karar verir" denilmektedir.

Bu maddenin de Anayasa'ya aykırılığının söz konusu edilmesi, Uyuşmazlık Mahkemesinin görevine ilişkin bulunmasından ve bu görevin de yalnız hukuk işlerinden doğacak hüküm uyuşmazlığını çözümlenmeye ilişkin bulunmasından ve bu gibi işlerde mahkemenin uyuşmazlığın esası hakkında karar vermeğe yetkili kılınmasından ileri gelmektedir. Anayasa'nın 142 nci maddesinin, ceza işlerinden doğan uyuşmazlıkları da kapsamına alması bakımından mahkemenin

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

görevinde bir eksiklik bulunduğu açık ise de bu eksiklik, gene yukarıda 3 numaralı bentde açıklanan sebeplerden ötürü Anayasa'ya aykırı bulunmamaktadır.

Aynı maddenin Uyuşmazlık Mahkemesinin, hüküm uyuşmazlıklarında işin esasına karar vereceği yolundaki hükmüne gelince :

Anayasa'nın 142 nci maddesinde "Uyuşmazlık Mahkemesi, adlî idari ve askerî yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlmeye yetkilidir", denilmektedir. Şu halde Uyuşmazlık Mahkemesinin hüküm uyuşmazlıklarını da çözümlemesi Anayasa hükrünü gereğindedir. Hüküm uyuşmazlıklarının çözümlenmesinden maksat, 4788 sayılı kanunun 1 inci maddesinde yazılı yargı yerlerinden aynı konuda verilip birbirine uymayan, kesinleşmiş bulunan kararların yerine getirilmesi imkânsızlığını gidermektir.

Bu sebeplerle ve Uyuşmazlık Mahkemesinin hüküm uyuşmazlığını da çözümleneceğine ilişkin Anayasa hükmü karşısında anılan mahkemenin bu gibi işlerde anlaşmazlığın esası hakkında karar vereceğine dair 4788 sayılı kanunun 20 nci maddesinde yer alan hükmün Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Sonuç :

Yukarıda açıklanan sebeplerden ötürü :

A - 4788 sayılı kanunun 1 inci maddesinin, ceza mahkemeleri arasındaki uyuşmazlıkları kapsamamasının bir eksiklikten ibaret olduğuna ve bu bakımdan da maddenin Anayasa'ya aykırı bulunmadığına ve bu maddeye yöneltilen dâvanın reddine Üyelerden Lûtfi Akadh, İsmail Hakkı Dikmen, Şemsettin Akçoğlu, İbrahim Senil, Celâlettin Kuralmen, Muhittin Gürün ve Ekrem Tüzemen'in muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile;

B- 2 nci maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "Yargıtay ve Danıştay Birinci Başkanları birer yıl sıra ile Mahkemeye Başkanlık eder". 4 üncü maddenin birinci cümlesinde yer alan "Başkanın bulunmadığı toplantılara Başkanlık görevini sıra kendisine gelecek olan diğer Başkan görür", ve 5 inci maddenin ikinci fıkrasında yer alan "yukarıda yazılı sebeplerle Başkanın ayrılması halinde yerine yenisi gelinceye kadar Başkanlık görevini sıra kendisine gelecek olan diğer Başkan görür", şeklindeki hükümler 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı kanunun 20 nci maddesinin 8 numaralı bendi ile dâvanın açılmasından önce yürürlükten kalkmış olduğundan konusu bulunmayan işbu hükümlere ilişkin dâvanın reddine oybirliği ile;

C. 4 üncü maddenin ikinci cümlesinde yer alan "onun da özrü olursa mahkemeye üyelerin en yüksek derecelisi ve aynı dereceden birden fazla üye varsa kıdemlisi ve kıdemde eşitlik halinde yaşlısı Başkanlık eder" şeklindeki hükmün Anayasa'nın 142 nci maddesinin Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığını, Anayasa Mahkemesince kendi asıl veya yedek üyeleri arasındanda görevlendireceği bir üyenin yapmasını öngören hükmüne aykırı olduğundan iptaline Üyelerden Lûtfi Akadh, Şemsettin Akçoğlu, İbrahim Senil, İhsan Keçecioglu, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak ve Lûtfi Ömerbaş'ın yeni kanunun düzenlenmesine kadar 4788 sayılı kanunun yürürlükte bulunduğu çoğunlukla kabul edildiğine göre, Anayasa'ya aykırılığın söz konusu edilmemesi gerektiği yolundaki muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile;

C- 19 uncu madde hükmünün, Anayasa'ya aykırı bulunmadığına ve bu maddeye ilişkin dâvanın reddine Üyelerden İsmail Hakkı Ülkmén, Şemsettin Akçoğlu, İbrahim Senil, Celâlettin Kuralmen, Muhittin Gürün ve Ekrem Tüzemen'in muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile;

D - 20 nci maddenin Anayasa'ya aykırı bulunmadığına ve bu madde hakkındaki dâvanın reddine Üyelerden İsmail Hakkı Ülkmén, Şemsettin Akçoğlu, Celâlettin Kuralmen, Muhittin Gürün,

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

Ekrem Tüzemen'in maddenin cezaya ilişkin hükümleri kapsamaması ve Salim Başol'un da maddenin, Uyuzmazlık Mahkemesinin işin esası hakkında hüküm vermesini sağlaması yönünden Anayasa'ya aykırı bulunduğu yolundaki muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile;

5/5/1964 gününde karar verildi.

Başkan Vekili Lütfi Akadlı	Üye Rifat Göksu	Üye İ. Hakkı Ülkmen
Üye Şemsettin Akçoğlu	Üye İbrahim Senil	Üye İhsan Keçecioglu
Üye A. Şeref Hocaoglu	Üye Salim Başol	Üye Celâlettin Kuralmen
Üye Hakkı Ketenoğlu	Üye Fazıl Uluocak	Üye Ahmet Akar
Üye Muhittin Gürün	Üye Lûtfi Ömerbaş	Üye Ekrem Tüzemen

MUHALEFET ŞERHİ

1- Anayasa'nın 147 nci maddesinin birinci fıkrasında, Anayasa Mahkemesinin, kanunların ve T. B. M. M. İçtüzüklerinin Anayasa'ya uygunluğunu denetleyeceği açıklanmıştır. Şu halde, Anayasa'nın düzenlediği belli bir konuda bir kanunun taşıdığı hüküm Anayasa'nın hükmüne uygun olmadığı anlaşılırsa Anayasa Mahkemesinin bu kanun hükmünün iptaline karar vermesi zorunlu olur. Anayasa'ya uygun olmayan bir kanun hükmünün yürürlükte kalmasını tecviz etmek, Anayasa'nın 147 nci maddesinin açık hükmüne ve mahkememizin kuruluş amacına aykırı olur.

Olayda çoğunluk kararında da belirtildiği üzere, Anayasa'nın 142 nci maddesi, aynı maddede yazılı yargı mercileri arasında gerek ceza ve gerek hukuk işlerinden doğan uyuşmazlıkların, Uyuşmazlık Mahkemesince çözümlenmesini emrettiği halde, 4788 sayılı kanunun 1 inci

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

maddesinde, bu mahkemenin yalnız hukuk işlerinden doğan uyuşmazlıkları çözümleyeceği öngörülmüştür. Bu duruma göre, 4788 sayılı kanunun 1 inci maddesi hükmünün Anayasa'nın 142 nci maddesi hükmüne uygun olmadığı meydandadır. Anayasa'nın 142 nci maddesi ile 4788 sayılı kanunun 1 inci maddesi arasındaki bu ayrılık Anayasa'nın yüksek mahkemelerden biri olan Uyuşmazlık Mahkemesine verdiği adalet hizmeti ile ilgili bir görevin bütün kapsamı ile yerine getirilmesini engelleyen bir durum yaratmaktadır. Anayasa'ya aykırılığı açık olan bu durum Kanun koyucunun, istediği zaman doldurabileceği bir boşluk şeklinde telâkki etmek mümkün olmadığı kanısındayız, öte yandan, gene çoğunluk kararında sözü edilen Anayasa'nın geçici 8 inci maddesinde yürürlükteki hükümlerden Anayasa'ya uygun olmayanların iptal edilmesini önleyen açık veya kapalı bir işaret yoktur. Bu itibarla bu geçici madde, yeni kanun yazılıncaya kadar 4788 sayılı kanunun 1 inci maddesinin yürürlükte bırakılması için sebep teşkil etmez.

Bu sebeplerden ötürü, söz konusu 1 inci madde hükmünün iptali gerekir.

2- Kararın 5 No.lu bendinde yer alan hükme gelince :

Anayasa'da mahkememizce seçilen birinci Başkanın mazereti halinde Uyuşmazlık Mahkemesine kimin başkanlık edeceği hakkında bir hüküm yoktur. Asıl Başkanın belli edilmesi ile kendisinin mazereti halinde bu görevi kimin yapacağı meselesi ayrı birer konudur. Anayasa'nın 142 nci maddesinde asıl Başkanın belli edilmesi konusu hükme bağlanmıştır. Bu hüküm, asıl Başkanın mazereti halinde mahkememizce geçici bir süre için ayrıca bir Başkan seçileceği anlamını taşımaz. Bu anlam esas tutulursa çeşitli meseleler ve sakıncalar ortaya çıkar. 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı kanunun 20 nci maddesinin 8 No. lu bendinde de olayı çözümlenmeye yarıyacak bir hüküm sevkedilmemiştir. Şu halde tek çözüm yolu, 4788 sayılı kanunun 4 üncü maddesinin ikinci cümlesi hükmünün yürürlükte olduğunun kabulü ile Anayasa'nın geçici 8 inci maddesi gereğince bunun uygulanmasına devam edilmesidir. Bu hükümde, Anayasa'nın 142 nci maddesine aykırı bir cihet bulunmadığından iptaline karar verilmesi doğru olmadığı düşüncesindeyiz.

3- 4788 sayılı kanunun 19 uncu maddesi de, aynı kanunun 1 inci maddesine yaptığı atıf dolayısıyla ceza işlerinden doğan uyuşmazlıkları kapsamamaktadır. Halbuki Anayasa'nın 142 nci maddesi bu çeşit uyuşmazlıkların da Uyuşmazlık Mahkemesince çözümlenmesini gerektirmektedir. Söz konusu 19 uncu maddenin dahi, bir No. lu bentde yazılı gerekçelerle iptal edilmesi icap eder.

Sonuç : Yukarıda açıklanan sebeplerle, çoğunluğun 4788 sayılı kanunun 1, 4 ve 19 uncu maddelerine ilişkin kararına muhalifiz.

Başkan Vekili
Lûtfi Akadlı

Üye
İbrahim Senil

MUHALEFET ŞERHİ

1 - Uyuşmazlık Mahkemesi, 9/7/1961 tarihli ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sından önce kurulmuş olmakla beraber Anayasa'nın 142 nci maddesiyle görev ve yetkileri genişletilerek bir Anayasa organı haline getirilmiştir.

Anayasa'nın birlikte mütalâa edilmesi gereken geçici 7 nci ve 8 inci maddelerine göre bu nevi kurallara ait kanunların Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısından başlayarak en geç iki yıl içinde çıkarılması gereklidir. Bunların kuruluş kanunları yürürlüğe konularak ödevlerine başlayıncaya kadar bu konulardaki hükümlerin uygulanmasına devam olunur.

Mahkememizin çoğunluğu geçici 8 inci madde hükmünü mutlak mânada kabul ederek, yeni Anayasa ile konulması emredilen kanunların en geç iki yıl içinde çıkarılacağı hakkındaki hükmü yok farzetmekte ve kanun koyucunun bu kanunları çıkarmak hususunda tamamiyle serbest olduğu düşüncesini benimsemektedir. Bu düşünceye göre, Anayasa'nın 142 nci maddesiyle görev ve yetkisi yeni baştan tanzim ve tesbit edilmiş olan Uyuşmazlık mahkemesinin Anayasa'nın koyduğu esaslara göre kurulması için gereken kuruluş kanunu çıkarılıncaya kadar mahkemenin eski görev ve yetkileriyle faaliyetine devam edeceği kabul olunmakta ve kanun koyucu geçici 7 nci maddedeki iki yıllık süre ile bağlı sayılmamaktadır. Bu düşünce Anayasa hükümlerinin kanun koyucu tarafından talik ve tatil edilmesine cevaz vermekle müsavidir. Kanunlar ve Anayasa hükümleri, gayeye uygun olarak yorumlanmak gerekir. Anayasa'nın geçici 8 inci maddesindeki (Bu Anayasa'nın kurmuş olduğu organ, kurum ve kurulların kuruluş kanunları yürürlüğe konuluncaya kadar eski hükümlerin uygulanmasına devam edileceği) hakkındaki hüküm bu kuruluş kanunların ilânihaye çıkarılmayabileceğini değil, ancak evvelki geçici madde ile belli edilmiş iki yıllık süre içinde bu kanunlar çıkarılıncaya kadar sözü geçen kurulların faaliyetlerine eski görev ve yetkileriyle devam edeceklerini belirtmek maksadıyla sevk edilmiştir. Bu süre dolmakla geçici 8 inci madde ile verilen cevaz da sonra erimiş olur. Bu itibarla iki yıllık sürenin sona erdiği Ekim 1963 tarihinden sonra uyuşmazlık mahkemesinin kurulmasına dair 4788 sayılı kanunun uygulama imkânı da kalkmış olur ve bu sebeple mezkûr kanun Anayasa'ya aykırı hale ve Türkiye Büyük Millet Meclisi de Anayasa'yı ihmal ve ihlâl etmiş duruma düşer.

2- Davacı Adalet Partisi, dâva dilekçesinde iptalini istediği kanunu aynen (4788 Sayılı kanun), iptal sebebini de aynen (Hukuk işlerinden doğan ihtilafların halli için bir uyuşmazlık mahkemesi kurulması "hakkındaki 4788 sayılı kanunun Anayasa'nın 142 nci maddesine aykırı görülmesi) şeklinde göstermiştir. Bu duruma göre davacının, kanunun tümünü hedef tuttuğuna şüphe yoktur. Zira Anayasa'nın 142 nci maddesiyle kurulması öngörülen uyuşmazlık mahkemesiyle 4788 sayılı kanunla kurulmuş olan uyuşmazlık mahkemesi arasında hiçbir benzerlik yoktur. Bugün faaliyette bulunan uyuşmazlık mahkemesi yalnız hukuk işlerinden doğan görev ve hüküm uyuşmazlıklarını çözümlenmekle görevli bir kuruluş olduğu halde Anayasa'nın öngördüğü mahkeme, hem hukuk hem ceza işlerinden doğan uyuşmazlıkları çözmekle görevli bir kuruluştur. Görev ve yetkilerde ki bu farklılık tabiatıyla mahkemenin kuruluşuna, işleyişine, yargılama usullerine, kararlarına müessir bulunduğundan, incelemeyi gerek davacının isteği gerekse işin icabı bakımından kanunun bütün maddelerine teşmil etmek zaruridir.

3- Yukarıda 2 işaretli fıkrada belirtildiği gibi bugünkü uyuşmazlık mahkemesiyle Anayasa'nın kurulmasını öngördüğü uyuşmazlık mahkemesi arasında görev ve yetki bakımından mevcut ayrılıkları bir noksanlık şeklinde mütalâa etmeğe imkân yoktur. Bunun en basit izahı şudur :

Anayasa, adlî idarî, askerî yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını çözümlenmeye yetkili bir uyuzmazlık mahkemesini öngörmüş ve bunun kuruluşunu kanun koyucunun iradesine bırakmıştır. Kanun koyucu bu mahkemeyi bugünkünün aksine olarak yalnız Yargıtay ile Danıştay'dan seçilecek üyelerden değil Askerî Yargıtay'dan seçilecek üyelerle birlikte üç merciin seçeceği üyelerden kurabilir. Yargıtay'dan seçilecek üyeleri bu günkü gibi yalnız hukuk daireleri başkan ve üyeleri arasından değil, aynı zamanda Ceza Daireleri başkan ve üyeleri arasından da seçtirebilir. Ve hatta seçtirmesi de zaruridir. Mahkemenin üye sayısını bugünkü gibi altı değil, sekiz, on veya onbeş olarak da tâyin edilebilir.

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

Bu itibarla bugünkü kuruluğu, Anayasa'nın kurulmasını emrettir: mahkeme saymak ve görev ve yetkilerde görülen farklı bir noksanlık olarak kabul etmek mümkün değildir.

Şurası da ayrıca zikre değer ki, kanun koyucunun çıkaracağı yeni uyuşmazlık mahkemesi kanununda(mahkemenin görev ve yetkilerini yalnız hukuk işlerinden doğan ve yalnız adlî ve idarî mahkemeler arasında meydana gelen uyuşmazlıklara hasretmesi halinde böyle bir kanunu nasıl noksan hüküm ihtiva eden bir kanun değer, Anayasa'ya aykırı bir kanun saymak gerekirse aynı suretle 4788 sayılı kanunu da hükümleri Anayasa'ya nazaran noksan bir kanun değer, Anayasa'ya aykırı bir kanun saymak gerekir. Aksini düşünmek kanun koyucunun, görev ve yetkileri Anayasa ile belli edilmiş bir kuruluşun görev ve yetkilerinden bazılarını ona vermemekte serbest olduğunu kabul etmek demek olur ki böyle bir davranışı Anayasa'mızın 8 inci maddesinde ifadesini bulmuş olan Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesiyle bağdaştırmak mümkün olamaz.

Yukarıda belirtilen sebeplere binaen çoğunluk kararının 4788 sayılı kanunun halen uygulanabileceğine, dâvanın sözü geçen kanunun tümüne şamil sayılmayıp yalnız bazı madde ve fıkralarına hasredilmesi gerekeceğine ve mezkûr kanunun 1, 19 ve 20 nci maddelerinin Anayasa'ya aykırı bulunmadığına dair olan görüş ve hükümlerine muhalifim.

Üye

İ. Hakkı Ülkmen

"2" nci fıkradaki mütalâaya iştirak etmekteyim.

Üye

Celâlettin
Kuralmen

MUHALEFET ŞERHİ

1- Uyuşmazlık Mahkemesi 4788 sayılı kanunla kurulmuş olup Anayasa'nın 142 nci maddesiyle görevi genişletilmiştir. Evvelce, yalnız hukuk işlerinden doğan görev ve hüküm uyuşmazlıklarının halli bu mahkemeye aitken bugün, yargı mercileri arasındaki bütün görev ve hükümuyuşmazlıkları bu mahkemece çözümlenmek gerekmektedir.

Diğer bir değişiklik de, uyuşmazlık mahkemesine, Anayasa Mahkemesi üyelerinden birinin başkanlık etmesidir.

Anayasa'nın 142 nci ve 44 sayılı kanunun 20/8 inci maddeleri gereğince Anayasa Mahkemesince seçilen üye başkanlık görevini yapmakta olduğundan bu mesele halledilmiş olmakla

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

beraber kuruluş ve işleyişine ait kanun henüz kabul edilmediğinden mahkeme, ceza işlerinden doğan uyuşmazlıkları da çözebilecek bir hale gelmemiştir.

Anayasa'nın 142 nci maddesi gereğince, yetkileri bugünkü Uyuşmazlık Mahkemesinden daha geniş, bir uyuşmazlık mahkemesi kurulması zaruridir. Anayasa'nın geçici 7 nci maddesi bu hususta kanun koyucuya altı aylık bir mehil vermiştir. Bu süre içinde mevcut mahkemenin hukuk uyuşmazlıklarını çözümlenmekte devam etmesi; ceza işlerinden doğan uyuşmazlıklar hakkında da eski hükümlerin uygulanması, geçici 8 inci maddeye göre tabii idi.

Bir uyuşmazlık mahkemesi mevcut olduğu için kanun koyucunun, çene geçici 7 nci maddeye göre, sadece bu mahkemeye ait yeni kuruluş kanunu iki sene içinde çıkarması lâzım geldiği düşünüldüğü takdirde de eski hükümlerin uygulanması, en çok iki sene süreyle, devam edecekti.

Altı aylık ve iki senelik süreler geçtiğine, Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluş kanunu çıkartılmadığına; geçici 8 inci madde gereğince eski hükümlerin uygulanmasına da artık imkân kalmadığına göre bugün, ceza işlerinden doğan görev ve hüküm uyuşmazlıklarını halledecek bir merci bulunmamaktadır.

O halde, 4788 sayılı kanunla kendisine mahdut yetkiler tanınan Uyuşmazlık Mahkemesi - Bir Anayasa müessesesi olarak - devam edemez. Kanun tamamen iptal olunarak bu mahkemenin, Anayasa'da gösterilen görevleri eksiksiz yapabilecek şekilde yeniden kurulması; yasama organının kuruluş kanununu çıkarmasına imkân vermek üzere, iptal kararının mahkememizce uygun görülecek bir süre sonunda yürürlüğe girmesinin temini zaruridir.

2- Yukarıda yazılı sebeplerle :

A- Kanunun tümü üzerinde inceleme yapılması gerekir. Zaten dâvacı da bunu istemiştir. Anayasa'nın 142 nci maddesi (Kuruluş) u da düşündüğü halde bu maddenin yalnız (Görev) ve (Başkanlık) a ait hükümlerini ele almak ve tamamen iptali istenen 4788 sayılı kanunun (Görev) ve (Başkanlık) ile ilgili olmayan hükümlerini dâva dışında mütalâa etmek, buna dayanarak da uyuşmazlık mahkemesinin - bugünkü kuruluşu ile - Anayasanın büşündüğü uyuşmazlık Mahkemesi sayılıp sayılamıyacağını inceleme konusu yapmamak, dâva konusu üzerin de tasarruf olur.

44 sayılı kanunun 28 inci maddesine göre mahkememiz, davacının isteğiyle bağlıdır, Bu isteği genişletmeyeceği gibi daraltması da mümkün değildir. Dâvanın sınırı, istinat olunan Anayasa hükmüne göre tâyin edilmez. Mahkememiz dâvayı, gösterilen Anayasa hükmüne göre değil, Anayasa'nın ilgili bütün hükümlerini, ruhunu ve maksadını nazara alarak incelemek mevkiindedir. Böyle olunca da; davacının dayandığı hükümlerin muhtevası, dâva hududunun daraltılmasına sebep olamaz.

Kaldı ki, (Kuruluş) a ait bir aykırılık bahis konusu olduğuna göre, bu dâvanın, Anayasa'nın 142 nci maddesinden başka bir dayanağı da zaten yoktur.

B- Anayasa Mahkemesi üyelerinden birinin Uyuşmazlık Mahkemesine başkanlık etmesi bir Anayasa hükmüdür. Fakat, seçilen başkanın, kısa veya uzun bir süre, görevini yapamıyacak bir mazereti çıktığı takdirde ne yapılacağı meselesi Anayasa ile halledilemez. Bu durumda, mahkemenin işini aksatmıyacak bir çare düşünülmesi zaruridir. Bu da başkanın değiştirilmesi değil, üyelerden birinin bir süre başkanlık etmesi olabilir. Kanun koyucunun bu şekilde sevkedeceği bir hüküm Anayasa'ya aykırı düşmez.

C- 4788 sayılı kanun, ceza işlerinden doğan uyuşmazlıkları çözümlenmek hususunda mahkemeye yetki vermemiş, mahkeme üyeleri, uyuşmazlıkların çözümlenmesini istiyecek merciler ve muhakeme usulü yalnız hukuk uyuşmazlıkları nazara alınarak tâyin edilmiş olduğundan kanunun

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

tümü - ve sonuç olarak - mahkememizce inceleme konusu yapılan birinci maddesi ile 19 ve 20 nci maddeleri Anayasa'ya aykırıdır. Karara, bu sebeplerle muhalifim

Üye

Şemsettin
Akçoğlu

(KARŞI DÜŞÜNCE AÇIKLAMASI)

4788 sayılı kanunun iptali istenen 20 inci maddesinde (..... bu gibi işlerde uyuşmazlık mahkemesi anlaşmazlığın esası hakkında karar verir.) denilmektedir.

Anayasa'nın 142 nci maddesinde de, (Uyuşmazlık mahkemesi, adlî, idarî ve askerî yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm Uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlemeye yetkili) olduğu yazılıdır. Uyuşmazlığın çözümlenmesi, aralarında uyuşmazlık bulunan hükümlerden birinin bırakılması, ötekisinin kaldırılması suretiyle olur. Nitekim, çıkan uyuşmazlıkları yüksek görevli mahkemeler bu suretle çöze gelmiştir. Yoksa 4788 sayılı kanunun 20 nci maddesinde olduğu gibi uyuşmazlık mahkemesinin mahal mahkemesi gibi aralarında uyuşmazlık bulunan iki hükmü bir tarafa bırakıp kendisinin yeni bir hüküm ile işin esasına hükmetmesi Anayasa'nın sözü geçen 142 nci maddesine aykırı düşmektedir.

142 nci maddedeki "kesin olarak" deyimini, uyuşmazlık mahkemesi kararı aleyhine bir kanun yolunun açık bulunmadığını ve kesin olduğunu belirtmeye matuftur.

Bu gerekçelerle kararın sonuç "D" bendine katılmıyorum.

Üye

Salim Başol

MUHALEFET ŞERHİ

Anayasa'mızın 142 nci maddesi sadece reisin tâyin ve seçimi işini tanzim etmekte ve reis vekili veya muavini ile onun da özürlü olursa bir azanın vekâlet etmesi halini, yine aynı maddenin ikinci fıkrasında yazıldığı gibi bu mahkemenin kuruluş ve işleyişini düzenleyecek olan hususi kanuna bırakmış bulunmaktadır.

Anayasa'nın 145 inci maddesi ile Anayasa Mahkemesinin reisi ile beraber Reis Vekilinin seçimleri de Anayasa ile düzenlenmişken Başkan Vekilinin dahi bulunmaması halinde mevcut üyelere birisinin Reis Vekili seçileceği 44 sayılı Kuruluş Kanunumuzun 37 nci maddesiyle belirtilerek Anayasa'nın eksiği hususi kanunla tamamlanmıştır.

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

Anayasa'nın "yargı" bölümünün 143 üncü maddesi ile düzenlediği görülen "Yüksek Hâkimler Kurulu" nun da sadece reisin seçimine bu maddede yer verilmiş ve maddenin 5 inci fıkrası ile işaret edilen 45 sayılı hususi kanunun 26 nci maddesinde reis vekiline ve onun da engeli çıkması halinde seçilecek muvakkat vekile ait seçimler düzenlenmiş bulunmaktadır. Yine yargı bölümünde mevki alan ve Anayasa ile esasları düzenlenen Yargıtay (Madde : 139), Danıştay (Madde : 140) ve Askerî Yargıtay (Madde : 141). ında sadece reislerinin seçimi işi Anayasa ile düzenlenmiş, daimî ve muvakkat vekil seçimi hükümleri hususi usul ve kuruluş kanunlarına bırakılmıştır.

Daimî reis vekili Anayasa ile düzenlenen yalnız Anayasa Mahkemesi olup onun muvakkat reis vekili de yine hususi kanun ile tesbit olunmuştur.

Anayasa'ya hâkim olan bu tertip ve yasama organının 44 ve 45 sayılı kanunlarla açıklanan yüksek mahkemelerin kuruluşlarına ait anlayışı, Anayasa'da sarahat olmayan hallerde reis vekili ile muvakkat vekilinin hususi kuruluş ve usul kanunlarıyla ikmal ve tanzim edilmesi gerektiğini açıkça göstermektedir.

142 nci maddede münhasıran reisin tâyininden ve görevlendirilmesinden bahsedilmesi dolayısıyla daimî ve muvakkat reis vekillerinin tanzimi isinin kuruluş ve işleyişi kanununa terketmiş ve bu itibarla Anayasa'nın 142 nci maddesi ile yalnız muvakkat reis vekillerine ait hükümleri kapsayan 4788 sayılı kanunun 4 üncü maddesi arasında bir çatışma olabileceği kabul edilememiştir. Buna binaen ekseriyetin 4 üncü madde ile Anayasanın 142 nci maddesi arasında hüküm aykırılığı bulunduğu ve 4 üncü maddenin iptaline müntehi anlayışına muhalif kalınmıştır.

Kaldı ki bir mahkeme veya müessesenin reisi ile daimi veya muvakkat reis vekillerinden aynı görev ve işlem beklenemez ve bu yüzden hepsinde aynı vasıf aranmaz.

Çünkü mahkeme reisi başında bulunduğu mahkemenin kanun ve hukuk alanında işleyiş ve çalışmasını düzenler. Kanun ve hukuk anlayışında mahkemenin müstekar içtihatlarının muhafazasını sağlar. Mahkeme heyeti arasındaki ahengi ve mahkeme çalışmasındaki dereceyi, meslekin icaplarına ve işin aded ve niteliğine göre ayarlar. Bu ve bunlara benzer görevleri, onda hususi vasıflar aramaya kanun koyucuyu ve seçiciyi zorlamıştır. Muvakkat reisin görevi ise birkaç işe veya birkaç güne inhisar edeceği için sadece mevcut nizamı sarsmamak ve korumaktan ileri gitmiyen bir görevi vardır.

İptal konusu 4788 savılı kanunun ikinci maddesi ile reisliğin ve 4 üncü maddesiyle reis vekilliklerinin tanzim edilmiş ve ikinci maddesi ile reislik için aradığı vasıfları 4 üncü maddede reis vekili için aramamış olması da bu anlayışın kanunlaşmış bir tezahürüdür ve bu suretle de reislik ve onun vekilliklerinin Anayasa ve kanunlar önünde ayrı özellik taşıdıkları görülür."

Müesseselerin ayrılığı, düzen ve düzenlemenin de ayrılmasını intaç eder. Anayasamız bu esasa riayet ederek âmme hizmet ve vazifelerinde daha çok etkili ve tesirli bulunan reislik müessesesini düzenlemiş, vekillik müessesesini düzenlemeyi hususi kanuna bırakmıştır.

Anayasa ile düzenleme bulunmadığına ve yine Anayasa ile hilâfına temel bir hüküm konmadığına nazaran reis vekilliğine ait 4788 sayılı kanunun 4 üncü maddesi ile Anayasa'nın ne 142 nci maddesi ve ne de diğer hüküm ve prensipleri arasında bir çatışma bulunduğu meselesi tartışılmaz.

Çokluk görüşü (Anayasa Mahkemesinden başkan sıfatıyla seçilecek bir üyenin iştiraki olmadan Uyuşmazlık Mahkemesinin teşekkülü bahis konusu olamaz..) esasına dayanmaktadır.

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

Bu anlayış ayrı kaza müesseselerinden seçilen üyelere kurulu mahkemelerde bu üyelerin kendilerini seçip gönderen mahkeme ve müesseselerin mümessili durumunda olduklarını kabule götürür.

Halbuki yüksek bir yargı organı olan Uyuşmazlık Mahkemesi üyeleri ne muayyen hisseyi temsil eden şirket hissedarına benzer ve ne de kendilerini seçen Yargıtay, Danıştay ve Askerî Yargıtay, ve Anayasa Mahkemesinin menfaatlerini korumakla mükelleftirler. Bu üyeler Uyuşmazlık Mahkemesi olarak çalıştıkları zaman sadece bu hizmetin emrinde ve onun icaplarını yerine getirmekle mükelleftirler. Ayrı organlardan seçilmeleri sebebi yalnız değişik yargı organlarının mesele ve görüşlerini Uyuşmazlık Mahkemesine aks ettirebilmeleri ve Uyuşmazlık Yüksek Mahkemesinin en isabetli karara varmasının sağlanmasıdır. Uyuşmazlık Mahkemesi üyelerinin tek hedefi, bu mahkeme, işlerinin düzenle yürümesidir.

Her kuruluştaki olduğu gibi müesseselerin işleyişleri bir takım şartlarla kayıtlıdır. Mensuplarının haklı ve makbul engel ve özürlerden her vakit için uzak kalması imkânsızdır. Bu kabil zorunluklar kurumun üye durumunda değişiklikler yaratacağı şüphesizdir. Bu değişiklikler üye nisbetlerinde şu veya bu kaza organından gelenler leh veya aleyhine tecelliler yapabilir.

Her üyenin mevkii, içinde bulunduğu hizmeti sadakatle ifadan ibaret bulunduğu ve sık değişiklikleri yeni seçim ve tâyinlerle düzenlemekteki güçlük sebebiyle 4788 sayılı kanun reis vekili olacak azanın derece ve yaşını esas alarak düzenlemiş ve muhakeme usulü kanunları da bu kabil pratik kuralları benimsemiştir. Binaenaleyh muvakkat reis vekilliği için Anayasa Mahkemesinden seçilecek veya görevlendirilecek bir üyesi bulunması şart olamaz ve yukarıda da belirtildiği gibi bu şart reislik içindir ve reis vekilliği için Anayasa meskûttur.

Aynı görüşü Anayasa Mahkemesine tatbik edersek Büyük Millet Meclisi veya Cumhurbaşkanlığı tarafından seçilmiş üyeliklerden birinin münhal ve diğerinin mazaretli olması halinde diğer yedek üyelerle tamamlanmaya imkân olmadığından Anayasa Mahkemesinin toplanamaması ve vazife görememesi lâzım gelirdi. Ne usul kanunumuzda ve ne de tatbikatımızda böyle bir anlayışa yer verilmemiştir.

Çoğunluğun benimsediği Anayasa Komisyonu Sözcüsününün 142 nci madde müzakeresi sırasındaki beyanatı ise sadece her sene Uyuşmazlık Mahkemesi başkanının değişmesini ve bir sene Yargıtay, müteakip sene Danıştay Reisinin başkan olduğunu ve binnetice içtihatların sarsılmasını mucip olan 4788 sayılı kanunun 2 nci maddesine müteveccih ve 142 nci madde ile daimî bir reisin görevlendirilmiş olmasının gerekçesidir. Yoksa Anayasa'da yeri bulunmayan ve bu haliyle Büyük Mecliste müzakere konusu olduğu hatırdan bile geçmiyen muvakkat reis vekillerinin dahi Anayasa Mahkemesinden vezifelenmesi hususunun gerekçesi değildir.

Özet olarak Uyuşmazlık Mahkemesinin yalnız reislik makamı Anayasa'nın 142 nci maddesi ile düzenlenmiş ve reis vekillerinin düzeni diğer yüksek yargı organlarında olduğu gibi hususi kanuna bırakılmıştır.

iptal konusu olan 4788 sayılı kanunun 2 nci maddesi reis seçimini düzenlemiş ve 142 nci maddesi ve 44 sayılı kanun ile ilga edilmiştir. Reis vekilleri Anayasa ile düzenlenmediğine göre 4788 sayılı kanunun 4 üncü maddesinin Anayasa'nın hiç bir hükmüne aykırı olduğu düşünülemez,

Böyle olunca Uyuşmazlık Mahkemesine ilişkin Anayasa gerekçesi ve müzakereleri de bu mahkemenin reis vekillikleri ile alakalı değildir.

Bu yönlerden 4788 sayılı kanunun 4 üncü maddesinin muvakkat reis vekilliklerine ilişkin hükmünün iptaline muhalifim.

MUHALEFET ŞERHİ

4788 sayılı Yasanın 4 üncü maddesi, başkanın özürlü bulunması halinde, Uyuşmazlık Mahkemesine kimin başkanlık edeceği konusunun da düzenlemiştir.

Anayasamız, Uyuşmazlık Mahkemesine sadece kimin başkanlık edeceğini belirtmekle yetinmiş, onun özürlü olduğu zamanlarda tutulacak yolu göstermemiş, 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Yasa da bu konuya yer vermemiştir.

Başkanın özürlü olduğu zamanlarda Uyuşmazlık Mahkemesine, Anayasa Mahkemesince geçici başkanlar seçilmesi de düşünülemez. Böyle bir tutum, bir yasa dayanağından yoksun olacağından ortaya yeni bir yasa hükmü koymak niteliğini taşır. Mahkememizin ise buna yetkisi yoktur. Bu durum, Uyuşmazlık Mahkemesinin çok kez başkansız kalması ve çalışamaması sonucunu doğurur.

İşte Anayasanın geçici 8 inci maddesi, Anayasaya uygun yeni hükümler getirilinceye kadar doğacak bu çeşit sakınca ve boşlukları önlemek amacını taşımaktadır.

Anayasa'nın 8 inci maddesi hükmü karşısında 4788 sayılı Yasanın uygulanmasına devam olunmak gerektiği mahkememizce de kararlaştırıldığına göre, uygulanma gücünü böylece Anayasa'dan almış bulunan bir hükmün, Anayasa'ya aykırılığından söz edilmemek gerekir.

4788 sayılı yasanın 4 üncü maddesinde yer alan ve başkanın özürlü bulunması halinde Uyuşmazlık Mahkemesine kimin başkanlık edeceğini belli eden hükmün yürürlükten kaldırılmasına ilişkin karara bu sebeplerden ötürü karşıyız.

Üye
İhsan Keçecioğlu

Üye
Lûtfi Ömerbaş

MUHALEFET ŞERHİ

1- Adalet Partisi Millet Meclisi ve Senato gruplarının müşterek toplantısında 4788 sayılı kanun, Anayasa'ya aykırı görülerek iptali hakkında dâva açılmasına karar verilmiş ve bu karara dayanılarak verilen dâva dilekçesinin dâvanın konusu ve netice kısımlarında da sözü geçen 4788 sayılı kanunun iptali istenmiştir. Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluşu, görevi ve idaresine ait çeşitli hususlara ait hükümlerinden muayyen bazıları dâva konusu edilmeyerek kanunun tümünün iptali

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

dâva edildiğine göre dâvanın mahkemenin görevine ve başkan seçimine ait hükümlerine hasrı isteğe uygun değildir.

2- Anayasamız, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığının, Anayasa Mahkemesi asıl ve yedek üyeleri arasından görevlendirilen bir üye tarafından yapılacağı hükmünü koymuştur. Bu esas hüküm sadece başkana aittir. Anayasa Mahkemesince seçilen başkanın geçici mazeretleri halinde ne yolda hareket olunacağı hakkında Anayasa'da bir sarahat olmamakla beraber esasen mahkemenin işleyişiyle ilgili bu hususun düzenlenmesi, Anayasa'nın meşgul olacağı ana kurallardan değildir. Binaenaleyh Anayasa Mahkemesince seçilen başkanın geçici bir mazereti zuhur ettiği takdirde başkanlık görevinin 4788 sayılı kanunun 4 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında gösterilen üyelere birisi tarafından yapılacağını öngören hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığı kanısındayım,

Bu sebeplerle kararın 1 ve 5 inci bentlerine muhalifim.

Üye

Fazıl Uluocak

MUHALEFET ŞERHİ

1- Mahkememiz bu kararı ile, dâvayı, (4788 sayılı kanunun, Anayasa'nın 142 nci maddesinin kapsamına giren Uyuşmazlık Mahkemesinin görevi ile bu mahkemeye Başkan seçilmesi konularına ilişkin hükümlerine) karşı açılmış sayarak incelemenin bu sınır içinde yapılmasını kabul etmiş bulunmaktadır.

Halbuki Adalet Partisi Millet Meclisi ve Senato Gruplarının 22/1/ 1963 gününde yaptıkları müşterek toplantıda, herhangi bir sınırlama yapılmaksızın, 4788 sayılı kanun Anayasa'ya aykırı olduğundan Anayasa Mahkemesinde iptal dâvası açılmasına) oybirliği ile karar verilmiş ve bu karara istinaden hazırlanarak Parti Genel Başkanı ve Grup Başkanları tarafından imzalanıp 21/2/1963 gününde Anayasa Mahkemesine verilmiş bulunan dâva dilekçesinde de aynen :

(İptali istenen kanun : 4788 sayılı kanun)

diye yazılmak suretiyle dâvadaki istem belirtilmiş bulunmaktadır.

Mahkememizce dâvanın sınırlanmasına sebep olarak, dilekçede dâvanın gerekçesi olarak yazılı bulunan düşüncelerle, dilekçenin (Netice) kısmında yer alan ibareler gösterilmektedir.

Dâva dilekçesinde istemin gerekçesi olmak üzere, (İptal sebebi:) kenar başlığının hizasında :

(Hukuk işlerinden doğan ihtilâfların halli için bir Uyuşmazlık Mahkemesi kurulması hakkındaki 4788 sayılı kanunun Anayasa'nın 142 nci maddesine aykırı görülmesi,)

diye yazılı bulunmakta,

Dilekçenin (Netice) kenar başlığı hizasında da :

(Yukarıda arz ve açıklanan sebeplerle sözü edilen kanun hükmünün iptaline karar verilmesi)

denilmektedir.

Bu açıklamadan anlaşıldığı üzere; partinin Senato ve Millet Meclisi gruplarının müşterek toplantısında, herhangi bir sınırlama yapılmaksızın ve belirli bir gerekçe gösterilmeksizin 4788 sayılı kanunun Anayasa'ya aykırı olduğundan iptali için dâva açılmasına karar verilmiş, bu karara uygun olarak grupların yetkilileri tarafından hazırlanıp Anayasa Mahkemesine gönderilen dâva dilekçesinde, kanunun tümünün iptali istenilmiş, dilekçenin (Gerekçe) kısmında kanunun yine tüm olarak Anayasa'nın 142 nci maddesine aykırı görüldüğü ileri sürülmüş, (Netice) kısmında da mutlak olarak (Sözü edilen kanun hükmünün) iptali istenilmiştir.

Görülüyor ki grupların kararında ve bu karara dayanan dâva dilekçesinde belirtilen (istem) de ve keza dilekçenin (Gerekçe) ve (Netice) kısımlarında, mahkememizce düşünüldüğü gibi (İstem) i sınırlamayı ve incelemeyi kanunun belirli bazı hükümlerine hasretmeği mümkün kılan herhangi bir kayıt ve işaret mevcut değildir.

Kaldı ki, dilekçenin gerekçesinden kararımızda ileri sürüldüğü gibi bir mananın çıkartılmasının mümkün olduğu bir an için düşünülse bile mahkememiz dilekçedeki asıl (istem) i bir tarafa bırakarak (Gerekçe) ile dâvayı sınırlamağa yetkili değildir. Zira 44 sayılı kanunun 27 nci maddesine göre, Anayasa Mahkemesinin, davacının gerekçesiyle kayıtlı olmaksızın kendi belirteceği başka gerekçelerle de iptal kararı verebilmesi mümkün olduğu halde, dâvadaki (İstem) ile bağlı olup davacının talebini şu veya bu sebeple daraltmağa yetkisi yoktur.

Bu sebeplerle incelemenin, davacının istemine uyularak 4788 sayılı kanunun tümü üzerinden yapılması gerekmektedir.

2- Anayasa'nın 142 nci maddesinde :

(Uyuşmazlık Mahkemesi Adli, İdari ve Askerî Yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkilidir.

Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluşu ve işleyişi kanunla düzenlenir. Bu mahkemenin Başkanlığını, Anayasa Mahkemesince kendi asıl ve yedek üyeleri arasından görevlendirilen bir üye yapar.)

denilmektedir.

Bu hükme göre; mahkemenin Kuruluş ve İşleyişini düzenleyecek olan kanunun, maddenin ilk fıkrasında yazılı görevleri eksiksiz olarak yerine getirmeği sağlaması, diğer bir deyimle Uyuşmazlık Mahkemesinin, bu görevleri tamamiyle yapacak yetkilere sahip olarak kurulması gerekmektedir.

Konunun bu açıdan ele alınması halinde; mahkemeye, Anayasa'nın tanıdığı yetkileri ve yüklediği görevleri tam bir surette vermeyerek bunların bir kısmını dışarıda bırakan bir kuruluş kanununun Anayasa'ya aykırı olduğu açıkça ortaya çıkar.

Uyuşmazlık Mahkemesi kurulması hakkındaki 9/7/1945 günlü ve 4788 sayılı kanunun 1. maddesinde ise;

(Genel Mahkemeler, idarî ve askerlik yargı yerleri arasında hukuk işlerinden doğan vazife ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümeğe yetkili olmak üzere bir Uyuşmazlık Mahkemesi kurulmuştur.) denilmektedir.

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

Bu hükmün, Anayasa'nın yukarıda yazılı, 142. maddesi hükmüyle karşılaştırılması halinde, Anayasa'nın; Uyuşmazlık Mahkemesine, hukuk ve ceza işleri diye bir ayırım yapmaksızın, her ikisini de kapsayacak şekilde, (Adlî idarî ve Askerî yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmek) görev ve yetkisini vermesine mukabil 4788 sayılı kanun sadece (Hukuk işlerinden) doğan ihtilâfların çözümü görev ve yetkisini vermiş, (Ceza işlerinden) doğan ihtilâfların çözümü yetkisini Uyuşmazlık Mahkemesine tanımamış, yani mahkemeyi bu gibi ihtilâfları çözmekten men etmiştir.

Görüldüğü gibi 4788 sayılı kanunla kurulmuş olan Uyuşmazlık Mahkemesini, bu haliyle, Anayasa'nın 142. maddesinin kurulmasını emrettiği "Uyuşmazlık Mahkemesi" olarak kabul etmeğe ve bundan dolayı da bu kanun hükmünü, Anayasa'nın 142 nci maddesine uygun bir hüküm olarak düşürmeğe imkân yoktur. Aykırılık pek açık bir şekilde meydandadır.

Halbuki mahkememiz bu kararı ile, böyle bir durumu kuruluş kanununun bir eksiği olarak düşünmekte ve bunun sonucu olmak üzere de kanunu Anayasa'ya aykırı görmemektedir.

Yukarıda ki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bu düşünceye katılmak mümkün değildir. Zira böyle bir görüş, Anayasa'ya aykırılık halini, sadece kanunlarla Anayasa metinlerinde yer almış olan kelime veya cümlelerin karşılaştırılarak bunların ifade ettikleri hükümlerin birbirlerine zıt olmaları durumuna hasretmekte, bunun dışında, Anayasanın; hudutlarını açık bir şekilde belirtmek suretiyle çerçevelediği bir konuyu, bu çerçevenin kapsamı içinde ele almayarak ondan eksik bir surette düzenleyen kanunların Anayasa'ya aykırı sayılmıyacağı düşüncesini benimsemek suretiyle Anayasa kuralları karşısında kanunların denetlenmesi konusunda Anayasa Mahkemesine verilmiş olan görevi, çok dar bir sahaya sıkıştırmaktadır.

Durumu açık bir şekilde belirtebilmek için, Anayasa Mahkemesinin Kurulduğu ve yargılama usulleri hakkındaki kanunun, Anayasa'nın belirttiği görevlerden bir kısmını; (Meselâ Danıştaya Başkan ve üye seçmek işini, Yüce Divan görevini) Anayasa Mahkemesine vermemiş ve bunları düzenlememiş olduğunu farzedelim : Mahkememizin; Anayasa'ya aykırılığı açık olan böyle bir kanunu; yukarıda belirtilen düşünceye göre, yani sadece Anayasa'ya uygun olan hükümlerine bakarak, Anayasa'ya uygun sayması, ancak Anayasa'ya karşı eksik hükümleri olduğunu belirtmekle yetinmesi gerekecektir.

Bu misali, Yüksek Hâkimler Kurulunun ve Danıştay'ın Kuruluşuna dair olan kanunlarla Anayasa'nın çıkarılmasını emrettiği ve ne gibi hükümleri kapsamına alması lâzım geldiğini belirttiği bütün kanunlar hakkında da, aynı düşünceleri ileri sürmek suretiyle, çoğaltmak kabildir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Mahkememizin bu kararına esas olan düşünce, Anayasa'nın açık hükmüne olduğu kadar maksat ve gayesine de uygun bulunmamaktadır.

Mahkememizin kararında, bu kanun hükmünün iptali sonucunda, Anayasa ile verilen görevlerden hiç değilse bir kısmını yani hukuk işlerinden doğan uyuşmazlıkları çözümlenmekte olan mahkemenin, bütün faaliyetlerinin durdurulmuş olacağından ve bu halde Anayasa'nın ruhu ile ve sözü ile bağdaştırılmasının mümkün bulunmadığından bahsedilmektedir.

Anayasa ile emredilen bütün görev ve yetkilere sahip olarak yurt hizmetine tam bir surette sokulmamış olan bir kuruluşun Anayasa'ya aykırı durumunu, (Eksik de olsa bir kısım hizmetleri yapıyor) düşüncesiyle müzahama ile karşılamak, Anayasa'nın prensiplerine ve 8 inci maddesinde ifadesini bulan (Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı) temel ilkesine aykırı olur.

Kaldı ki mahkememiz, Anayasa'nın emrine rağmen yarım kurulmuş durumda kalmış olan bir müesseseye vücut veren bir kanun hükmünü iptal etmek suretiyle kanun koyucuyu Anayasa'ya

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

uygun olarak müesseseyi kurmak hususunda zorluyarak Anayasa'nın hedeflerine bir an evvel ulaşılmasını sağlamış, bundan sonra kurulacak müesseselerin ve çıkartılacak kanunların Anayasa'nın emrine tam bir surette uygun olmaları konusunda ilgili mercileri uyarmış ve bu suretle de Anayasa'nın hem sözüne, hem de ruhuna uygun hareket etmiş olur.

Bundan başka, mahkememizin kararında değinilmiş olan Anayasa'nın geçici 8 inci maddesi hükmü de, 4788 sayılı kanunun Anayasa'ya uygunluğunu veya aykırılığını çözümlmek konusunda dayanılacak bir hüküm değildir.

Zira geçici 8 inci madde, geçici, 7 nci madde ile konulmuş bulunan hüküm tamamlamaktadır. Gerçekten Anayasa'nın geçici 7 nci maddesinde, Anayasa ile kabul edilmiş olan yeni organ, kurum ve kurulların kuruluş ve işleyişleriyle ilgili kanunların çıkarılması için 6 ay, Anayasa ile konulması emredilen diğer kanunların çıkarılması için de iki yıllık bir mühlet verilmiştir. Buna göre geçici 8 inci madde hükmü, geçici, 7 nci maddede öngörülen kanunlar yürürlüğe girinceye kadar bu konularda mevcut eski hükümlerin uygulanmasına devam olunacağını göstermektedir. Bu maddelerde yazılı müddetlerin kanun koyucu için birer Anayasa emri ve kuralı olduğunda şüphe yoktur. Binaenaleyh kanun koyucu bu müddetler içinde sözü geçen kanunları çıkarmak zorunluğundadır. Bu müddetler içinde eski hükümlerin Anayasa'ya aykırılığı sebebiyle iptalleri de bahis konusu değildir. Zira Anayasa koyucunun, yeni kanunların yürürlüğe konulması için verdiği mühlet bu konudaki eski hükümlere, Anayasa bakımından da verilmiş olan geçici bir müsaadeyi ifade etmektedir. Bu mühletin bitmesine rağmen yeni hükümlerin yürürlüğe konulmaması halinde, ortada eski hükümleri kaldıran veya değiştiren bir hüküm mevcut olmadığından yürürlükte kalmakta devam etmelerine mukabil, Anayasa'nın geçici 7 nci ve 8 inci maddelerivle Anayasa bakımından verilmiş bulunan cevaz sona ermiş olduğundan artık bu hükümlerin Anayasa'ya aykırılıkları ileri sürülebilir ve böyle bir iddianın Anayasa Mahkemesince yerinde görülmesi halinde de o hükümlerin iptali gerekir.

Bu düşünceleri özetlemek lâzım gelirse, Anayasa'nın geçici 8 inci maddesi hükmü, geçici, 7 nci maddedeki mühletlerin bitiminden sonra, eski kanunların Anayasa'ya aykırı olan hükümlerine karşı iptal dâvası açmağa veya mahkemelerce itirazda bulunulmağa ve Anayasa Mahkemesince de, Anayasa'ya aykırı görülenlerin iptaline mani teşkil edemez.

Aksi düşünce, geçici 7 ve 8 inci maddelerin konusuna giren kanunların, Anayasa'ya aykırı da olsalar, bir kanunla yürürlükten kaldırılmalarının sağlanacağı tarihe kadar uygulanmağa devam olunabileceklerini ve bu müddet içinde iptallerinin bahis konusu olamayacağını ve bu suretle bizzat Anayasa tarafından, Anayasa'ya aykırı hükümlerin, kanun koyucunun münasip göreceği tarihe kadar (Bu tarih, "Müddetsiz" demeğe hak verecek derecede uzun da olabilir.) uygulanmalarını sağlayacak bir müessese kurulmuş olduğunu kabul etmek sonucunu doğurur ki böyle bir düşünceyi Anayasa koyucuya mal etmek için, Anayasa'nın metninde, gerekçesinde ve Temsilciler Meclisindeki müzakerelerinde her hangi bir kayıt ve işaret görülmemektedir. Aksine olarak Anayasa koyucunun, memleketimizin hukuk düzeninin, bir an evvel Anayasa'ya hakim olan esas ve prensiplere ve Anayasa'da yer alan hükümlere uygun surette düzenlenmesinin sağlanması çabasında olduğu, değil gerekçe ve müzakerelerden, açık metinlerden anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; yukarıda belirtilen sebeplerden ötürü, 4788 sayılı kanunun 1 inci maddesi hükmü, Anayasa'nın 142 nci maddesine aykırı bulunduğundan iptali gerekmektedir.

3- 4788 sayılı kanun, Uyuşmazlık Mahkemesinin görevini, bu görevi yerine getirecek kuruluşu, müracaat yollarını, inceleme usullerini tâyin ve tesbit etmekte olması itibariyle bütün maddeleri birbiriyle ilgili bir bütün teşkil etmekte ve bilhassa kuruluşun görevini tâyin eden 1 inci maddesi hükmü, müessesenin temelini temsil etmekte, bunun neticesi olarak kanunun diğer

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

hükümlerinin kaderi, 1 inci madde hükmüne sıkıca bağlı bulunmaktadır. Nitekim mahkememiz faraza 1 inci madde hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğundan iptaline karar vermiş olsaydı artık diğer maddelerin müstakil olarak yürürlükte kalmalarına imkân olmayacağından bütün kanunun iptali neticesi doğardı.

Bu bakımdan ve kanunun 1 inci maddesi hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu da yukarıda belirtilmiş olduğundan kanunun diğer bütün maddeleri ve bu arada mahkememizce inceleme konusu yapılarak Anayasa'ya aykırı olmadıklarına karar verilmiş bulunan 19 ve 20 nci maddeleri hükümleri de, ceza işlerinden doğan uyuşmazlıkları çözümlenmekten mahkemeyi men etmekte olmaları itibariyle Anayasa'ya aykırı olduklarından iptalleri gerekmektedir.

Bu sebeplerle karara muhalifim.

Üye

Muhittin Gürün

MUHALEFET ŞERHİ

1- 9/7/1961 gün ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının (Yeni organ kurum ve kurulların kurulması) kenar başlıklı geçici 7 nci maddesinde bu organ, kurum ve kurulların kuruluş ve işleyişleriyle ilgili kanunlar Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısından başlayarak en geç altı ay içinde ve bu Anayasa ile konulması emredilen diğer kanunlar da en geç iki yıl içinde çıkarılır denilmektedir. Yine Anayasa'nın geçici 8 inci maddesinde de bu Anayasa'ya göre kurulacak organ, kurum ve kurullar, kuruluş kanunları yürürlüğe konularak görevlerine başlayıncaya kadar, bu konulardaki hükümlerin uygulanmasına devam olunur diye yazılıdır. Bu iki madde birlikte mütalâa edildiği zaman görülür ki kanun koyucu bu maddelerde söz konusu edilen kanunların Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısından başlayarak en geç altı ay veya iki sene içinde çıkarılarak yürürlüğe konulmasını ve bu işler yapıncaya kadar da eski kanunların uygulanmasını kabul ettiğine göre bu müddetler içinde Anayasaya uygun yeni kanunlar çıkarılınca eski kanunlar hükümsüz hale düşer. Çoğunluğun kabul ettiği gibi eski kanunların, geçici 7 nci maddede zikri geçen müddetlerle bağlı olmuyarak, yeni kanunlar çıkarılınca kadar yürürlükte kalacaklarını kabul etmek Anayasa'ya aykırı bir hareket olur. Zira bununla kanun koyucu dilerse bu kanunları çıkarır, dilerse çıkarmaz, yahut çıkaracağı zamanı dilediği şekilde tesbit ve tâyin eder gibi bir sonuca varılmış olur. Bu da terviç edilemez. Çoğunluğun, kararının baş tarafında yer alan, bu konudaki görüşe bu sebeplerle muhalifim.

2- Uyuşmazlık Mahkemesi kurulması hakkındaki 4788 sayılı kanunun birinci maddesinde aynen "Genel mahkemeler, idare ve askerlik yargı yerleri arasındaki hukuk işlerinden doğan vazife ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözüme yetkili olmak üzere bir Uyuşmazlık Mahkemesi kurulur." denilmektedir. 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 142 nci maddesinin birinci fıkrasında ise "Uyuşmazlık Mahkemesi, adlî, idari ve askerî yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkilidir." diye yazılıdır. Bu da gösteriyor ki 4788 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesi Kurulması hakkındaki Kanun Uyuşmazlık Mahkemesini sadece adlî, idari ve askerî yargı organları arasındaki hukuk işlerinden doğan görev ve hüküm uyuşmazlıklarını çözümlenmekle görevlendirdiği halde Anayasa'mız sözü geçen yargı organları arasından çıkacak bütün görev ve hüküm uyuşmazlıklarının hallini Uyuşmazlık Mahkemesine

Esas No.:1963/89
Karar No.:1964/36

bırakmıştır. Şu hale göre 4788 sayılı kanunun birinci maddesi bu bakımdan, yani bu konuda yeterli hükümleri kapsamaması bakımından Anayasa'nın 142 nci maddesine aykırıdır ve bu sebeple iptaline karar verilmek gerekir. Çoğunluğun bunun aksine olan görüşüne ve kararına bu sebeple muhalifim.

3- 4788 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesi Kurulması hakkındaki kanunun 19 uncu maddesi sadece hukuk işlerinden doğan hüküm uyuşmazlığının giderilmesi hakkındaki hükümleri ihtiva etmektedir. 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 142 nci maddesi ise herhangi bir tefrik yapmaksızın bütün hüküm uyuşmazlıklarının Uyuşmazlık Mahkemesince çözümleneceğini kabul etmektedir. Bu durum karşısında 4788 sayılı kanunun 19 uncu maddesinin Anayasaya aykırılığının kabulü gerekir. Çoğunluğun bunun aksine olan görüşüne ve kararına bu sebeple muhalifim.

4- 334 sayılı Anayasa'nın 142 nci maddesinin ikinci fıkrasında Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluş ve işleyişinin kanunla düzenleneceği yazılıdır. Ayrıca yukarıda da belirtildiği üzere maddenin ikinci fıkrasına göre Uyuşmazlık Mahkemesi herhangi bir tefrik yapılmaksızın adli, idari ve askerî yargı mercileri arasındaki bütün hüküm uyuşmazlığını da çözümlemekle görevlidir. 4788 sayılı kanunun 20 inci maddesi ise sadece hukuk işlerinden doğan hüküm uyuşmazlıklarını kapsadığı gibi maddede ki muhakeme usulü hakkındaki hüküm de yetersizdir. Bu itibarla madde Anayasa'nın 142 nci maddesine aykırıdır. Çoğunluğun bu konu ile ilgili kararına bu sebeple muhalifim.

Üye

Ekrem Tüzemen

4788 sayılı kanunun "1" inci "19" uncu ve 20 nci maddelerinin Anayasa'ya aykırı bulduklarından iptalleri gerektiğine dair 2, 3, ve 4 üncü fıkralardaki muhalefete aynen iştirak etmekteyim.

Üye

Celâlettin
Kuralmen